

به نام خدا

پیش‌بینی الزامات پیش‌رو در طراحی الگو برای آموزش دینی در فضای سایبر

طراحی الگوی آموزش تابع چهار متغیر اصلی آموزش است:

۱. آموزش‌دهنده
۲. آموزش‌گیرنده
۳. ابزار ارتباط آموزشی
۴. محتوای آموزشی

با ملاحظه این چهار متغیر می‌توان «برنامه آموزش» را تنظیم نموده و «سازمانی» را که باید آموزش را مدیریت نماید طراحی نمود.

در موضوع مورد نظر این نوشته «ابزار» در نظر گرفته شده برای آموزش «اینترنت» است و محتوای آموزشی، هر مطلبی است که تحت عنوان «دینی» قرار بگیرد. محتوای «دینی» می‌تواند شامل زیرمجموعه‌هایی باشد:

۱. اعتقاد و باورهای دینی (کلام، عقاید)
۲. دستورات دینی (احکام، فقه)
۳. رفتارهای دینی (تربیت، اخلاق، عرفان عملی)

هر کدام از سه نوع محتوای ذکر شده نیز می‌تواند بر اساس اقشار آموزش‌گیرنده در سه دسته طبقه‌بندی شود:

۱. محتوای تخصصی: آن آموزش‌هایی که فقط برای متخصصین (مانند طلاب) قابل استفاده است.
۲. محتوای خاص: هر مطلبی که قشر خاصی از جامعه را هدف گرفته است (مثلاً احکام سفر برای رانندگان بین‌شهری)
۳. محتوای عمومی: محتوایی که مصرف عمومی دارد و برای همگان کاربرد دارد.

بنابراین آموزش‌گیرنده‌ها را می‌توان این‌گونه تقسیم کرد:

۱. متخصصین علوم دینی: کسانی که اساساً برای دریافت آموزه‌های دینی تلاش می‌کنند.
۲. اقشار خاص: کسانی که به دلیل «شغل»، «سن»، «تحصیلات» یا «موقعیت جغرافیایی» نیازمند دریافت بخش خاصی از آموزش‌های دینی هستند.
۳. عموم جامعه: تمام کسانی که قصد دین‌داری دارند و باری افزودن اطلاعات دینی خود حاضر به دریافت آموزش‌های دینی باشند.

گروه دوم، اقشار خاص، بر اساس چهار گزینه طبقه‌بندی می‌شوند:

۱. شغل: کارمندان، بازاریان، کشاورزان و دامداران، مسئولان سیاسی، متولیان فرهنگ و...
۲. سن: کودکان، جوانان، سالمندان و...
۳. تحصیلات: پیش‌دبستانی، دبستان، راهنمایی، دبیرستانی، دانشجوی، طلبه و...
۴. موقعیت جغرافیایی: مناطق شیعه، مناطق سنی، مناطق کردنشین، مناطق بلوچ و...

در یک نگاه شامل‌تر، می‌توان پیروان سایر مکاتب الهی یا غیرالهی را نیز داخل در مخاطبین قرار داد و گزینه‌هایی برای طبقه‌بندی آنان بر این تقسیم افزود.

ابزار پیش‌رو برای ارتباط «اینترنت» است که بر اساس زیرساخت‌های تعریف قابلیت ارائه سه نوع خدمات را دارد که هر کدام از آن‌ها می‌تواند نقشی را در آموزش دینی بر عهده بگیرد:

۱. اطلاع‌رسانی: ارائه اطلاعات یک‌سویه
۲. ارتباط‌دهی: تماس کتبی، صوتی یا تصویری، هم‌زمان (زنده) یا غیرهم‌زمان
۳. دورکاری: تعریف گردش کار بین ایستگاه‌های کاری و پیاده‌سازی از طریق اینترنت

از این رو، در یک نگاه اجمالی می‌توان اجزای متغیرهای اصلی آموزش دینی در فضای سایبر را به ترتیب ذیل ملاحظه نمود:

۱. آموزش‌گیرنده
  - ۱-۱. متخصصان علوم دینی
  - ۲-۱. افشار خاص
    - ۱-۲-۱. بر اساس شغل و کار
    - ۲-۲-۱. بر اساس سن
    - ۳-۲-۱. بر اساس تحصیلات
    - ۴-۲-۱. بر اساس موقعیت جغرافیایی
  - ۳-۱. عموم جامعه
۲. ابزار ارتباط آموزشی
  - ۱-۲. اطلاع‌رسانی
  - ۲-۲. ارتباط‌دهی
    - ۱-۲-۲. مکتوب
    - ۱-۲-۲-۲. هم‌زمان: چت متنی
    - ۲-۱-۲-۲. غیرهم‌زمان: ایمیل
    - ۲-۲-۲. صوتی
    - ۱-۲-۲-۲. هم‌زمان: چت صوتی
    - ۱-۱-۲-۲-۲. یک به یک
    - ۲-۱-۲-۲-۲. یه به چند
    - ۲-۲-۲-۲. غیرهم‌زمان: پیام‌رسان صوتی (پادکست)
    - ۳-۲-۲. تصویری
    - ۱-۳-۲-۲. هم‌زمان: تله‌کنفرانس
    - ۲-۳-۲-۲. غیرهم‌زمان: پیام‌رسان تصویری
  - ۳-۲. دورکاری
۳. سامانه‌های آموزشی مبتنی بر پیش‌تعیین وظایف و تکالیف استاد و شاگرد
  - ۱-۳-۲. محتوای آموزشی
  - ۱-۳. اعتقاد و باورهای دینی (کلام، عقاید)
    - ۱-۱-۳. تخصصی
    - ۲-۱-۳. خاص
    - ۳-۱-۳. عمومی
  - ۲-۳. دستورات دینی (احکام، فقه)
    - ۱-۲-۳. تخصصی
    - ۲-۲-۳. خاص
    - ۳-۲-۳. عمومی

۳-۳. رفتارهای دینی (تربیت، اخلاق)

۱-۳-۳. تخصصی

۲-۳-۳. خاص

۳-۳-۳. عمومی

البته شاید بتوان اقسامی نیز برای «آموزش دهنده» ذکر کرد، اما به نظر نمی‌رسد در الگوی پیشنهادی ما تأثیری داشته باشد.

در نهایت ما با یک جدول سه‌بعدی مواجه خواهیم شد که از ترکیب اجزای سه متغیر از چهار متغیر اصلی پدید آمده است. هر خانه از این جدول می‌تواند بیان‌گر الگوی منحصر به فردی در آموزش دینی باشد.

رفتارهای دینی	دستورات دینی	اعتقاد و باورهای دینی	محتوای آموزشی	
...	...	...	متخصصان علوم دینی	آموزش‌گیرنده
...	...	...	بر اساس شغل و کار	
...	...	...	بر اساس سن	
...	...	...	بر اساس تحصیلات	
...	...	...	بر اساس موقعیت جغرافیایی	
...	...	...	عمومی	
...	...	...	اطلاع‌رسانی	ابزار آموزشی
...	...	...	مکتوب	
...	...	...	صوتی	
...	...	...	تصویری	
...	...	...	دورکاری	

بخش سوم و پایینی جدول در حقیقت بعد سوم جدول بوده و با تمام ۱۸ خانه فوقانی ترکیب می‌شود و در نهایت جدولی از «وضعیت‌های آموزش سایبری» ارائه می‌نماید که شامل ۹۰ خانه خواهد بود. هر «وضعیت» از ترکیب سه متغیر «محتوای آموزشی»، «هویت آموزش‌گیرنده» و «نوع ابزار آموزشی» پدید آمده است. به عنوان مثال یکی از گزینه‌های «وضعیت» این چنین خواهد بود:

الگوهای آموزش «اعتقاد و باورهای دینی» به «عموم جامعه» از طریق «اطلاع‌رسانی» اینترنتی

دو نکته در پایان قابل ذکر است:

۱. آنچه باید در طراحی الگو اتفاق افتد، تنظیم «برنامه آموزشی» و طراحی «سازمانی» است که عهده‌دار این آموزش باشد. محتوای آموزشی در ضمن برنامه آموزشی تدوین خواهد شد و سازمان مذکور پس از تشکیل اجرای برنامه را بر عهده خواهد گرفت.

۲. وضعیت‌های حاصله از آموزش‌گیرنده‌ها بسیار فراتر از سرفصل‌هایی است که ذکر شده است. قطعاً طبقه‌بندی مخاطبین بر اساس شغل، تحصیلات یا منطقه جغرافیایی نیازمند مطالعاتی میدانی و پیمایشی است. نتایج حاصله از این مطالعات می‌تواند تحلیل «وضعیت»‌ها را ممکن سازد و مقدمه‌ای برای طراحی الگوهای پیشنهادی باشد.